úvodní titulek cca 4 sekundy:

"Nebojme se světa financí, i když neslyšíme"

interaktivní multimediální učební opora

vytvořená v rámci projektu Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost s názvem

Výuka finanční gramotnosti pro sluchově postižené žáky středních škol ve Zlínském kraji

č. projektu CZ 1.07/1.2.39/01.0004

LOGOLINK OP VK

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Copyright © Free Art s.r.o. 2013

Úvod

INTRO – *graficky animačně zajímavě zpracovaná koláž krátkých videosekvencí:*
bankovní úředník skládá vedle sebe balíky bankovek, detail ruky, která zasunuje do bankomatu platební kartu, celkový obrázek burzy cenných papíru (např. americké)a na něj navazující detaily na burzovní makléře při práci, pouliční hudebník, rychlý nájezd na jeho klobouk položený na cestě, do kterého „přistane“ pár mincí, záběr na kurzovní lístek v bance nebo směnárně, exekutor při práci (přelepuje nálepkou „EXEKUČNĚ ZABAVENO“ televizor), detail na hrací automat, ze kterého se sypou mince
Do toho headlines:

SVĚT FINANCÍ - LÁKAVÝ, ALE ZRÁDNÝ.
MÁME SE HO BÁT? NEBO SI HO UŽÍVAT?
ODPOVĚĎ NAJDEŠ V TOMTO VÝUKOVÉM PROGRAMU

PŘESKOČ INTRO

FINANČNÍ GRAMOTNOST – OBSAH

Modelová situace č.1 - úvodní + představení průvodců	4
Kapitola 1 - Úvod a základní terminologie	7
Modelová situace č.2 – 7 zásady Arkada	9
Kapitola 2 – Hospodaření domácnosti	13

Základní úroveň ***hraná-bilingvální (český znakový jazyk, české titulky, český mluvený dabing) + animace + ilustrační obrázky***	***Druhá/volitelná úroveň*** ***zobrazí se po kliknutí na patřičný odkaz v základní úrovni***	***Třetí/volitelná úroveň*** ***zobrazí se po kliknutí na patřičný odkaz ve druhé úrovni***
Realizační poznámky: *Účinkující v hlavních rolích::* ***E*** *=* ***Eva*** *– pohledná dívka,17-19 let – neslyšící, komunikující znakovým jazykem – typ radikální dívky, která si nedělá si žádné zbytečné starosti - slovo zodpovědnost je jí cizí - život si užívá* ***K = Klára –*** *dívka 17 - 19 let – neslyšící, komunikující znakovým jazykem – spolužačka P - typ zodpovědné mladé ženy přistupující k životu s rozvahou* ***R*** *=* ***Radek*** *– chlapec cca 19 let – starší kamarád* ***P*** *a* ***K*** *– nedoslýchavý komunikující znakovým jazykem i orálně – mladík, který má už vlastní konkrétní zkušenosti z oblasti hospodaření s financemi* ***P*** *=* ***poradce*** *– mladý muž (příp. žena) cca 30 let, seriozní vzhled i oblečení - komunikuje znakovým jazykem – finanční poradce* ***A = Arkad*** *– nejbohatší muž Babylonu – bude vystupovat pouze v předělových hraných scénkách – seriozně vyhlížející muž středního nebo zralého věku stylově zahalený tógou (možno simulovat prostěradlem nebo jakýmkoliv jiným větším kusem pravoúhle střižené tkaniny, který je přehodí přes levé rameno – pravé zůstává volné - a omotá kolem těla) – komunikuje znakovým jazykem*		

Ž1 a Ž2 *= **žáci Arkada** v modelových situacích – hraných scénkách – chlapci ve věku cca 18 let komunikující znakovým jazykem, oblečení ve stylu starého Babylonu - toga* *Zkratky:* *KA – kamera* *D – detail* *PD –polodetail* *C – celek* *PC – polocelek* *ŠV - švenk* *Dialogy základní úrovně budou natočeny ve virtuálním stylizovaném prostředí s použitím klíčovacího pozadí*		
Modelová situace č.1 **ve znakovém jazyce:** **Spustit modelovou situaci** **Přeskočit modelovou situaci** *K se potká s E na ulici před školou, dál jdou společně* E: Ahoj. K: Ahoj. Co jsi taková otrávená? E: Ale škoda mluvit. Naši mi nedali tento týden kapesné. K: Proč? Udělala jsi nějaký průšvih. E: Nic jsem neudělala. Ale máme prý moc všelijakých půjček, které nejsme schopni splácet, tak k nám přišel exekutor a chce nám		

sebrat pračku, ledničku, televizor a hlavně počítač. To by byl pro mě konec. K: Proč vám to chce sebrat? E: Protože nesplácíme půjčky, které máme. To víš, máma vždycky najde někde na internetu nebo v televizi nějakou reklamu, že ti nějaká banka nebo společnost půjčí okamžitě bez zkoumání co jsi zač a na co to chceš pár desítek tisíc, tak tam hned tátu vyžene, ten tam něco podepíše a jdou si s máti něco koupit. K: A vaši ty půjčky nesplácejí? E: Ale splácejí, když mají z čeho. Jenže před pár měsíci firma, kde táta pracoval, zkrachovala, takže najednou není z čeho splácet. Tak přišel exekutor. A prý nás může i vystěhovat z bytu. To ze mě bude nakonec bezdomovec. K: Ale neblbni. To se dá určitě nějak vyřešit. Přece je možno ty půjčky nějak sloučit do jedné a upravit splátky tak, aby to mohli vaši splácet. Odborně se tomu říká zkonsolidovat. Nebo v nejhorším vyhlásit osobní bankrot. E: Víš co, ať si naši dělají co chtějí. Já půjdu bydlet ke kámošce. Už jsme se domluvili. Na půjčku si koupím počítač a budu si hledat práci. K: A to nedoděláš školu?. E: Uvidím, jak to budu stíhat. Za dva měsíce mi bude osmnáct, tak dostanu invalidní důchod. Z toho nějak vyžiju. K: No jo. Ale to budeš muset s tím důchodem opravdu dobře hospodařit. Žádné zběsilé půjčky. Jinak dopadneš stejně jako vaši. E: S tím si nedělám starosti. Života si má člověk užívat a ne se pořád třepat strachy a přepočítávat penízky. K: To jsou silácké řeči. Ale když skončíš jako bezdomovec, to si života moc užívat nebudeš. E: No a co mám dělat? K: Naučit se alespoň základy správného hospodaření s penězi. Když budeš užívat peněz s rozumem, užiješ si života víc než při		

zběsilém půjčování a utrácení. E: A kde ty základy získám. K: Něco jsme se přece učili ve škole. E: Já vím, to byly takové ty bláboly o rodinném rozpočtu, o nějakých úrocích a co já vím, co ještě. To mě nebavilo. K: Možná nebavilo, ale je to důležité. Tak víš co? Probereme to spolu dnes po vyučování. Aspoň základní věci. Jo? E: A ty to znáš? K: Něco znám a pozvu ještě kamaráda. Radka z páťáku. Ten chce jít po maturitě studovat ekonomiku, tak to všechno zná. E: No dobře. S tím exekutorem je to fakt opruz. Tak možná mi poradíte, jak z toho ven.		
Virtuální naklíčované pozadí (bude upřesněno dodatečně výtvarníkem) – v popředí E,K a R (natočeno na kličovacím modrém nebo zeleném pozadí) *zleva vstoupí do obrazu K – PD „americký“ záběr, aby byly vidět znakující ruce i obličej* K: Ahoj. Já jsem Klára. Studuji střední školu pro žáky se sluchovým postižením. A společně s kamarádem Radkem se vám i mé spolužačce Evě pokusíme vysvětlit, jak správně hospodařit s financemi. Umění správně a bezpečně využívat peníze a různé finanční produkty se odborně říká Finanční gramotnost. *Zprava vstoupí do obrazu R* R: Ahoj. Já se jmenuji Radek. Také chodím na střední školu pro žáky se sluchovým postižením. Letos maturuji a pak chci studovat vysokou školu ekonomickou. Všechno kolem financí a ekonomiky mě baví a zajímá. Pokusím se to, co vím, naučit alespoň částečně i vás.		

Mezi R a K se objeví E E: Já jsem Eva. Chodím do stejně školy jako Klára. Ale o peníze se moc nestarám. Když jsou, tak je utratím, když nejsou, tak si půjčím anebo držím hladovku. Ale spořit a pak se bát, že mi ty úspory někdo ukrade nebo vytuneluje, to mě nebaví. Ale Klára s Radkem tvrdí, že když člověk umí s penězi hospodařit, užije si víc zábavy než když je vždycky hned utratí a pak nemá třeba na bydlení nebo jídlo. Moc tomu nevěřím,ale uvidíme. K,E,R: (společně znakují) Takže vzhůru do světa financí. Finanční gramotnost je dobrá pro každého. E: (ironicky dodá) …prý i pro mě.		
Kapitola 1 **Úvod a terminologie** ***klíčová slova:*** *(doplnit …)* *Virtuální pozadí…….. Do něho zleva vstoupí K, luskne prsty a v pravé části obrazu se spustí plátno, na kterém je postupně napsáno to, co K znakuje. K postupně ukazuje prstem na jednotlivé odstavce napsané na plátně a poté je převede do znakového jazyka* 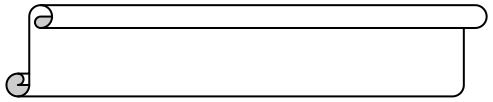 K: Finanční gramotnost má tři základní složky: - peněžní gramotnost = umění hospodařit s penězi	**peněžní gramotnost** představuje vlastnosti nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních transakcí, včetně znalosti využití k tomu vhodných nástrojů (běžný účet, platební	**Finanční gramotnost** je specializovanou součástí širší ekonomické gramotnosti, která navíc zahrnuje např.: - schopnost zajistit si příjem; - zvažovat důsledky svých osobních finančních rozhodnutí; - orientovat se na trhu pracovních příležitostí;

- cenová gramotnost = umění orientovat se v cenách, vědět, jak se tvoří a co na ně působí →	nástroje); **cenová gramotnost** je nezbytná pro pochopení cenových mechanizmů a inflace;	- rozhodovat o vlastních výdajích; - uvažovat v ekonomických souvislostech (peněžní toky, daně apod.).
- rozpočtová gramotnost = schopnost vést rozpočet, stanovovat si finanční cíle, zvládat finančně různé životní situace. →	**rozpočtová gramotnost** představuje dovednosti nezbytné pro správu osobního rozpočtu. Patří sem i správa finančních aktiv (vklady, investice, pojištění) a finančních závazků (úvěr, leasing).	
plátno se smotá a do obrazu vstoupí R: R: Z toho, co bylo dosud řečeno je jasné, že v celém tomto našem povídání se budeme bavit o penězích. Ať už těch skutečných papírových nebo kovových - tedy bankovkách a mincích nebo penězích, kterými platíme nebo je naopak dostáváme prostřednictvím bankovních účtů, platebních karet, složenek apod. tedy prostřednictvím takzvaného bezhotovostního platebního styku. →	**platební styk** = zprostředkování plateb mezi 2 subjekty (či subjekt a banka) **bezhotovostní platební styk** = forma placení, při niž nefungují hotové reálné peníze, placení se uskutečňuje pouze písemným převodem z účtu na účet **hotovostní platební styk** = přímá platba skutečnými penězi – bankovkami nebo mincemi	
Peníze jsou věcí vzájemného vztahu. Platí jen proto, že druzí lidé jsou ochotni je od nás přijímat a akceptovat jejich hodnotu. →	→	Než byly vynalezeny peníze, fungoval směnný obchod. Placení penězi je ale pohodlnější. Peníze jsou vlastně univerzální zboží, kterým můžeme vyjádřit hodnotu jakéhokoliv jiného zboží nebo služby.
Od té doby, co lidé vymysleli peníze, platily, platí a platit budou, určité principy finančního hospodaření. Ty byly stejné ve starém Babyloně, to znamená více než 1000 let před naším letopočtem,		

jako jsou dnes. Už tehdy, když do Babylonu přišla krize, zpracoval nejbohatší muž Babylonu Arkad na žádost krále 7 zásad, jak získat a udržet si peníze.		
Modelová situace č.2 – 7 zásad Akrada hraná scénka ve znakovém jazyce **Spustit modelovou situaci** **Přeskočit modelovou situaci** *virtuální prostředí starého Babylonu* *Účinkující:* *Arkád (A) v roli učitele – komunikuje znakovým jazykem (souběžně titulky a pokrývací dabing)* *Ž1 a Ž2 - dva žáci – chlapci – věk 15-18 let – oblečeni do togy (možno simulovat prostěradlem nebo jakýmkoliv jiným větším kusem pravoúhle střižené tkaniny, který je přehodí přes levé rameno – pravé zůstává volné - a omotá kolem těla) – komunikují znakovým jazykem* A: Chtěli byste vědět, jak zbohatnout? Není to žádné velké tajemství. I já jsem byl kdysi chudý. Pracoval jsem jako písař. Dlouhé hodiny jsem ryl do hliněných tabulek texty za malou mzdu. Pak jsem ale potkal bankéře jménem Algamiš, a ten mě naučil hlavní zásadu: „Část peněz, které vydělám, mi patří.“ Ž1: Co je to za hloupost? Já si přece nechávám všechno, co vydělám. A: Mýlíš se. Neplatíš krejčímu, že ti ušije šaty? Neplatíš ševci, co ti šije boty? Neplatíš za jídlo? Cos ušetřil za poslední měsíc, cos ušetřil za rok? Ž1 *(rozpačitě)*: Skoro nic.		

A: Jsi blázen. Platíš všem kromě sebe. To je to samé, jako kdybys byl otrokem a pán ti dával jídlo a šaty. Kdyby sis odložil jednu desetinu z toho, co vyděláš, kolik bys měl za deset let?" Ž1: No něco málo bych asi ušetřil. Ale to přece není bohatství. A: Bohatství je strom, který vyrůstá ze semínka. První ušetřený peníz je to semínko, ze kterého ti vyroste bohatství. Musíš ho ale vytrvale zalévat dalšími penízky. Takže poslyšte další zásady. Je jich celkem 7. Ž2: To znamená, že první už známe. Desetinu toho, co vydělám, nesmím utratit, ale uložit jako úspory. A: Správně. Druhá zásada zní: „Stoprocentní hodnota za každý utracený zlaťák...“. Vyryjte si do hliněné tabulky seznam věcí, které potřebujete a po kterých toužíte. Vyberte nejdřív to, co je opravdu nutné a podle naléhavosti tak postupujte až do výše devíti desetin vašeho příjmu. Zbytek bez lítosti přeškrtněte. Berte ho jako nesplněná přání. Třetí zásada zní: „Ať zlata přibývá“. Stále zvyšujte své bohatství. Ž1: Ale to už jsi říkal. Když budeme pravidelně šetřit desetinu svého výdělku, tak se naše úspory budou zvyšovat. A: To budou, Ale pomalu. Tak nedosáhnete bohatství. Je potřeba se starat o to, aby vám uspořené peníze vydělávaly další peníze. Ušetřené peníze sice uspokojují, ale pokud nevydělávají, jejich hodnota klesá.Úspěch stojí na tom, co vydělává. Ušetřené peníze musíte investovat. Úroky, které investováním získáte, neutrácejte. Peníze pak nevydělávají, nemnoží se. Bohatství nestojí na tom, jak je veliké, ale jak přibývá. Ž2: Ale když budu investovat, tak také mohu o všechno přijít. A: Proto čtvrtá zásada zní: Zabezpečit majetek před ztrátou. Zlato musíme chránit, jinak se nám vytratí. Musíme se tedy naučit zacházet s malým kontem, než nám bohové svěří větší. Nejprve si vždy zjistěte, jakou budete mít záruku, že o své investované peníze nepřijdete. Musíte mít jistotu návratnosti a zisku. Než		

svěříte peníze nějakému podnikateli, zjistěte si, jakou má pověst. Jestli je důvěryhodný. Nikdy nesvěřujte své úspory laikům nebo lidem, o kterých nic nevíte. Dobře prověřte, komu peníze svěříte a s kým se poradíte, jak investovat. Raďte se jen s chytrými a upřímnými lidmi. Ž1: To se dobře řekne, ale hůř udělá. Vždyť je všude tolik podvodníků. A: Musíš se naučit jednat s lidmi a získávat informace. Zpočátku investuj malé částky a teprve, až získáš zkušenosti, investuj větší. Pátá zásada je: Investuj do bydlení. Neplať vysoké nájmy. Dluh, který budeš mít tím, že si půjčíš na stavbu svého domu, se může splácet ve stejné výši jako nájem.Za pár let je všechno zaplaceno, dům je tvůj a už nikomu jinému nic neplatíš. Ž2: Ale na to, abych si mohl postavit dům, musím mít hodně peněz. A: Nemusíš. Na stavbu domu ti rád půjčí každý bankéř. Pokud budeš mít dobrou pověst a budeš poctivě pracovat, nemusí se bát, že mu zůstaneš dlužen. A i kdybys třeba onemocněl a nebyl schopen svůj dluh splácet, zůstane bankéři tvůj dům. Proto ti rád peníze půjčí. Ž1: A jaká je šestá zásada? A: Zajisti si dostatek finančních prostředků na stáří. Když budeš starý a nebudeš moci pracovat, musíš mít ušetřené peníze, abys měl z čeho žít. Ž1: Když budu investovat, tak budu vydělávat i na stáří. A: To ano. Ale také se může stát, že budeš investovat špatně a o vložené peníze přijdeš. Proto je potřeba část peněz investovat dlouhodobě s nejnižší možnou mírou rizika. A to je právě ta rezerva na stáří. I když třeba o většinu svého bohatství neopatrným investováním přijdeš, tyto bezpečně a dlouhodobě investované peníze ti zůstanou. Bude to tvůj důchod. Ž2: A jaká je poslední sedmá zásada?		

A: Stále zvyšuj svou schopnost vydělávat. Ž2: A jak to máme dělat. Náš pán nám platí pořád stejně. A: Čím déle pracujete ve svém oboru, tím máte větší zkušenosti. Tím jste většími odborníky. Máte právo dostávat za svou práci stále více zaplaceno. Pokud vám pán nezaplatí více, běžte k jinému. Nebo se staňte sami svými pány. **Přerušit modelovou situaci** **Tip pro učitele** → Také budete postupně získávat zkušenosti jak, kdy a kolik investovat. Komu půjčit a s jakým úrokem. Naučíte se investovat s menším rizikem a vyšším ziskem. To všechno vám umožní vydělávat stále více a více. Ž2: Takže nakonec se nám pohrnou peníze bez práce. A: To je velký omyl. Bez práce se vaše penízky dříve nebo později rozkutálí a bohatství bude pryč. Když nebudete pracovat, nebudete své bohatství zvyšovat. Budete ze své pokladnice jenom brát. A i ta nejhlubší pokladna má své dno. Užívejte si života. Nešetřete víc než je potřeba. Pokud dost vyděláte, kupte si i věci, které nutně nepotřebujete, ale které vás potěší. Ale dodržujte vždy všech 7 zásad. Je nutné stále pracovat na sobě, zdokonalovat se, abychom si sami sebe vážili. Tak získáme sebevědomí a pevnou vůli, abychom dokázali všechno, co chceme. *MS skončí „mrtvolou“, která zůstane na pozadí, do něho vstoupí R, E a K* R: Takže si těch 7 Arkadových zásad shrneme a vysvětlíme v dnešní terminologii. *R luskne prsty a v pravé polovině se spustí plátno. Na něm se postupně, jak R jednotlivé zásady znakuje tyto objevují v písemné podobě – R na*	**Tip pro učitele:** V tomto místě zastavte Modelovou situaci a prodiskutujte se žáky, jak je možno se stát vlastním pánem ….? Přeloženo do současného jazyka to znamená, začít podnikat. K tomu využít startovní kapitál, který jsem si ušetřil nebo si rozumně půjčit. Bližší zásady samostatného podnikání jsou v učebním materiálu „Nebojme se trhu práce, i když neslyšíme“ →	Multimediální výukový program „Nebojme se trhu práce, když neslyšíme“ vydaly společně Free Art s.r.o. a Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí v r. 2010. U nich je také možno materiál formou DVD získat.

každou zásadu, než ji začne znakovat, ukáže prstem 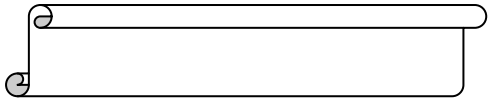 **Peníze má jen ten, kdo ví, jak je získat** 1. Začít ukládat aspoň jednu desetinu svých příjmů = spoření. 2. Kontrolovat vydání = vyrovnaný rozpočet příjmů a výdajů. 3. Zvětšovat příjem = ušetřené peníze investovat 4. Zabezpečit majetek před ztrátou = zvažovat rizika, → diverzifikovat portfolio investic, využívat pojištění. 5. Výhodně investovat do bydlení = stavební spoření, hypotéky. 6. Zajistit si důchod na stáří = penzijní pojištění a jiné produkty. 7. Zvyšovat svou výdělečnou schopnost. E: To byla pěkná pohádka. Ale jak to souvisí s tím, že naše rodina má dluhy? K: Souvisí to tak, že jste nedodržovali zmíněné zásady. Hlavně jste utráceli víc, než vaši vydělali. Aby se to dál nedělo, musíte začít u vás doma správně hospodařit. Hospodaření domácnosti je jedním ze základních kamenů finanční gramotnosti.	**riziko** = nebezpečí **diverzifikace** = rozšíření počtu, rozdělení – v případě investic a podnikání strategie, která se snaží snižovat rizika tím, že se nespoléhá na jediný produkt, nýbrž rozděluje své aktivity do různých oblastí, své peníze a majetek do různých firem, měn a podobně **portfolio** = zásoba různých typů cenných papírů kvůli snížení rizika finanční ztráty	
Kapitola č.2 **Hospodaření domácnosti** Klíčová slova: *… (doplnit)*		

K: Základním požadavkem pro hospodaření domácnosti bez finančních problémů je sestavení a dodržování rodinného rozpočtu. Je jedno, zda má rodina hodně členů nebo člověk žije sám. Rozpočet by si měla udělat každá rodina. →
Podívejme se na vzorový rozpočet rodiny Komárkových:

K luskne prsty, spustí se plátno, na kterém je tabulka se vzorovým rodinným rozpočtem rodiny Komárkových

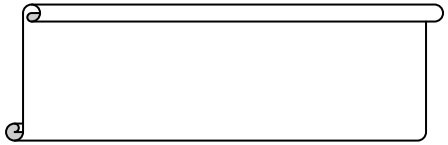

Měsíční rozpočet rodiny Komárkových

Měsíční rozpočet domácnosti rodiny Komárkových			
Příjmy domácnosti	měsíčně	**Výdaje domácnosti**	měsíčně
Pravidelné		**Pevné**	
čistá mzda p. Komárka	15 200	nájemné za byt	8 000
příjem p. Komárka z podnikání	8 300	poplatek za TV přijímač	135
čistá mzda pí Komárkové	10 500	Elektřina	2 050
příjem pí. Komárkové z podnikání	2 500	Vodné a stočné	30
pronájem garáže sousedovi	1 000	Odpad	10
částečný invalidní důchod dcery Kláry	7 500	Pojištění auta	3 500
prospěchové stipendium dcery Alice	4 500	Pojištění domácnosti	100
		Splátka půjčky na auto	2 500
Nepravidelné	0	Internet paušál	350
		Penzijní připojištění p. Komárka	500
		Mobil Kláry - paušální	300

Pokud v jedné domácnosti, to znamená v jednom bytě nebo domku, žije více rodin nebo jednotlivců, vytvoří si každá rodina svůj vlastní rozpočet, do kterého promítne výdaje za společné bydlení, případně i společné stravování ve výši odpovídající jejímu podílu na společné domácnosti.

		tarif	
		mobil Alice - paušální tarif	300
		Mezisoučet	17 775
		Kontrolované	
		potraviny a nápoje	6 000
		Toaletní potřeby a léky	3 000
		Oblečení a boty	2 000
		Benzín	1 200
		Zábava a kultura	6 000
		Kapesné Kláry a Alice	4 000
		Alkohol a pivo	1 500
		Ostatní výdaje (dárky, kadeřník atd.	4 000
		Mezisoučet	27 700
		Rezerva 8% z příjmů	3 900
Celkem příjmy	49 500	**Celkem výdaje**	49 375
Celková bilance:49 500-49 375 =	**125**	**přebytek**	

Tip pro učitele

K: Hlavním požadavkem rozpočtu je vyčíslit skutečně všechny příjmy a všechny výdaje, které má rodina a vzájemně je porovnat.
R: Ale pozor. Důležité je, aby uvedená čísla odpovídala skutečným částkám.
K: Nejdříve se podívejme na levý sloupec vzorového rozpočtu. Tím

Vzorový rozpočet rodiny Komárkových je rovněž v příloze č.1. Doporučujeme tuto přílohu žákům vytisknout, aby si ji mohli průběžně porovnávat s dalším výkladem.

Odkaz na přílohu č.1 - str

jsou příjmy domácnosti.
R: Příjmy domácnosti jsou veškeré peněžní částky, které dostaneme v hotovosti nebo bezhotovostně.Tedy, že nám je někdo vyplatí v penězích takzvaně „na ruku“ nebo nám je pošlou na účet v bance.
K: Nejčastější příjmy můžeme rozdělit do 4 skupin.

K luskne prsty, plátno s tabulkou rozpočtu se smotá a znovu se rozvine – teď je na něm postupně napsáno to, co K znakuje. K postupně ukazuje prstem na jednotlivé odstavce napsané na plátně a poté je převede do znakového jazyka

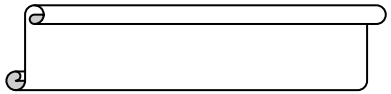

Příjmy ze zaměstnání = mzda, plat

– do této skupiny patří i příjmy z podnikání, pokud někdo podniká jako OSVČ

Příjmy sociální = důchod, podpora v nezaměstnanosti, sociální dávky, rodičovský příspěvek, dětské přídavky apod.

Příjmy nepravidelné - mimořádné = finanční dar od babičky (např. k narozeninám), příjem z prodeje nepotřebných věcí apod.

Příjmy pasivní = příjem z pronájmu (např. garáže nebo bytu, který jsme zdědili po babičce a sami v něm nebydlíme), příjem z dividend (pokud vlastníme nějaké akcie) apod.

Nepravidelné, jednorázové a náhodné příjmy do rodinného

Ve finanční hantýrce se pro výplatu peněz nebo platbu v hotovosti užívá také anglický výraz **„cash“**

Mzda = nejčastější typ příjmu. Kromě mzdy zaměstnavatelé občas poskytují zaměstnancům i různé benefity. Např. stravenky, příspěvek na dopravu a podobně. Pokud jsou takto vyplacené částky pravidelné, měly by být do rodinného rozpočtu zahrnuty.

Příjmy z podnikání bývají často nepravidelné. V takovém případě do rozpočtu zahrneme průměrný měsíční zisk vypočítaný z čistého zisku za uplynulý rok. Pokud je reálný předpoklad, že aktuální rok bude horší než minulý, úměrně tomuto předpokladu částku v rozpočtu snížíme. Pokud je předpoklad vyšších zisků, ponecháme v rozpočtu částku vypočítanou. Předpoklad se nemusí naplnit a mohli bychom se dostat do problémů.

Dividenda = peněžité plnění akciových společností vyplácené akcionářům – pokud společnost dobře funguje a vydělává, mohou si její vlastníci (akcionáři) část zisku rozdělit právě formou dividendy.

Benefit = výhoda v tomto výukovém programu ve smyslu výhoda poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnanci nad rámec jeho mzdy. Bližší informace možno získat v Multimediálním výukovém programu „Nebojme se trhu práce, i když neslyšíme“, který vydaly společně Free Art s.r.o. a Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí v r. 2010. U nich je také možno materiál formou DVD získat.

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná – soukromý podnikatel

rozpočtu nezahrnujeme *plátno se smotá, do obrazu vstoupí R* R: To jsou základní druhy příjmu. Teď si zkusíme udělat přehled jednotlivých položek, které zahrneme do rozpočtu. K: Ve vzorovém rozpočtu vidíme položky jako: čistá mzda p. Komárka, rodičovský příspěvek paní Komárkové, invalidní důchod dcery Kláry atd. To samozřejmě nejsou všechny položky, které se mohou v rodinném rozpočtu objevit. Podívejte se na následující přehled obvyklých příjmů domácnosti *K luskne prsty, plátno se rozvine a na něm je napsán přehled položek* 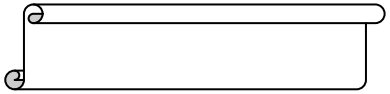 **Ukázkový přehled příjmových položek rodinného rozpočtu:** **čtyřčlenná domácnost:** Otec, matka, dvě děti, které nejsou zaměstnány – studují: - příjem otce ze zaměstnání – mzda - příjem otce z podnikání - příjem matky ze zaměstnání – mzda - příjem matky z podnikání - příjmy z pronájmu - důchod (např. dcery)	Jednorázové a náhodné příjmy = např. výhra ve Sportce, jednorázová prázdninová brigáda, dědictví apod. Praktické příklady - pracuje jako prodejce v prodejně automobilů - po večerech opravuje ve své garáži auta - pracuje jako prodavačka - po večerech žehlí a mandluje prádlo - rodina vlastní ještě druhou garáž, kterou nepotřebuje, tak ji pronajímá - mladší dcera je neslyšící a pobírá	

	- přídavky na děti - sociální dávky - jiné příjmy **Tip pro učitele** **ÚKOL Č.1** **PŘESKOČIT ÚKOL Č.1** **KLÍČ K ÚKOLU Č.1**	částečný invalidní důchod Pokud na ně rodina má nárok Např. příspěvek na bydlení – pokud má rodina na něho nárok Např. prospěchové stipendium starší dcery Prodiskutujte se žáky, jaké další příjmy může naše vzorová rodina mít **ÚKOL Č.1** Sestavte seznam možných příjmových položek rozpočtu domácnosti, ve které žijí dva mladí lidé – dívka a chlapec, oba se sluchovým postižením, oba studují vysokou školu s výborným prospěchem, dostávají pravidelně každý měsíc od rodičů kapesné a bydlí v podnájmu (tzv. privát). Dívka kromě toho pravidelně učí v kurzu znakový jazyk jako lektorka.	**KLÍČ K ÚKOLU Č.1** Příklad příjmových položek rozpočtu: - Důchod dívky - mzda za lektorování kurzu - příspěvek od rodičů dívky - sociální dávka - příspěvek na bydlení dívky - prospěchové stipendium dívky - důchod chlapce - příspěvek od rodičů chlapce - sociální dávka - příspěvek na bydlení chlapce - prospěchové stipendium chlapce

POKRAČOVAT *plátno se smotá, R a K zůstávají v obraze, k nim se podle dialogu přidává E* K: A teď se podívejme se na výdaje. Nejprve je vhodné vytvořit soupis výdajů, kterým říkáme pevné. Do nich patří výdaje, které se pravidelně opakují každý měsíc ve stejné výši. To jsou například platby za nájemné, splátky různých půjček a spotřebních úvěrů, zálohy za elektřinu, plyn, topení, vodu, poplatky za televizi, paušál za připojení k internetu, telefon, penzijní připojištění a podobně. **Tip pro učitele** R: Pokud se některé výdaje objevují sice pravidelně ale v jiném časovém období, např. jednou za půl roku, je nutno je přepočítat. Tedy zjistit, kolik dělají v průměru za měsíc. **Tip pro učitele** Tyto pevné výdaje nemůžeme průběžně měnit. Proto je nazýváme pevnými. Naproti tomu výdaje za jídlo, oblečení, kosmetiku, vstupné na diskotéku, benzín do auta nebo motorky a podobně ovlivňovat můžeme. Můžeme jejich výši kontrolovat. Proto jim říkáme kontrolovatelné. K: Jak je ale máme v rozpočtu vyčíslit, když jsou v jednotlivých měsících různé? R: Jsou dvě možnosti. Buď je odhadneme a v následujících	Prodiskutujte se žáky, které další typy pevných výdajů znají. Spočítejte společně se žáky vzorový příklad: Komárkovi platí za elektřinu ve své domácnosti pravidelné měsíční zálohy ve výši 1000,- Kč. Vyúčtování spotřeby elektrické energie je prováděno jednou za rok. V minulém roce v rámci tohoto vyúčtování Komárkovi doplatili 12600,- Kč. Kolik bude činit v průměru měsíční výdaj za elektřinu, který zahrneme do rozpočtu?	Dalšími **pevnými výdaji** mohou být např.: stavební spoření, splátka hypotéky, pronájem garáže, pravidelný členský příspěvek ve sportovním oddílu, pojištění bytu nebo domu nebo auta apod. Řešení: Doplatek rozpočítaný ne jednotlivé měsíce: 12 600:12= 1050,- Kč.

měsících prakticky vyzkoušíme, zda je náš odhad správný. To znamená budeme si skutečné výdaje zapisovat, na konci měsíce je sečteme a porovnáme s naším odhadem. Pokud zjistíme, že jsme se v odhadu mýlili, částku v rozpočtu opravíme. Anebo to uděláme obráceně. Nejdříve si budeme třeba 3 měsíce všechny výdaje podle skutečnosti zapisovat, pak je sečteme, spočítáme průměr na měsíc a teprve potom sestavíme rozpočet. E: Neblázni. To mám chodit po obchodech s notýskem a zapisovat, kolik jsem dala za dva rohlíky? K: To samozřejmě nemusíš. My to doma děláme tak, že máme na jednotlivé výdaje krabičky. A bereme dokud v nich peníze jsou. Když dojdou, tak prostě nakupovat přestaneme. E: To jako nejíte? K: Samozřejmě že to nikdy nenecháme dojít do situace, že by nebylo na jídlo. Akorát když vidíme, že v některé krabičce je už peněz málo, tak začneme nakupovat jen to opravdu nejdůležitější. A jinak šetříme. E: Ale naši platí kreditní kartou. S tou mohou nakupovat, i když už nemají na účtu žádné peníze. R: U platební karty je to ještě jednodušší. Večer sedneš k internetu, podíváš se na svůj účet a hned víš kolik jsi utratila. A musíš hlídat, abys ses nedostala do mínusu. E: To znamená co? K: Abys neutratila víc peněz, než kolik jich máš na účtu. E: Ale na to je přece kreditní karta, že můžeš utratit víc než máš na účtu. K: Jenom že to potom musíš rychle vrátit. Jinak platíš bance velké úroky. Takže když jeden měsíc utratíš víc, musíš hned následující měsíc utratit o to méně. Pokud to neuděláš, bude se tvůj dluh u banky zvyšovat, porostou úroky a budeš mít problémy. Takže lepší je neutrácet víc než máš. Ale o tom ještě budeme mluvit. R: Teď si udělejme přehled položek, které se mezi výdaji	POZOR! Tato průměrná částka bude platit ale pouze jeden rok. Ve vyúčtování za následující rok může být jiná v důsledku zdražení elektřiny, větší spotřeby apod.	Částka za elektřinu v měsíčním rozpočtu: 1050 + 1000=**2050,- Kč**. Tuto částku si zapíšeme do pevných výdajů v rozpočtu.

v rozpočtu domácnosti obvykle objevují. *R luskne prsty, plátno se rozvine a je na něm napsán položkový přehled výdajů – R a K se z obrazu vytratí* 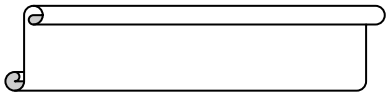 **Ukázkový přehled výdajových položek rodinného rozpočtu** **VÝDAJE:** Nájemné a splátky hypotéky, stavebního spoření Daně a poplatky (např. koncesionářský poplatek za TV přijímač) Plyn a elektřina Vodné a stočné Poplatek za odpad Pojištění auta Pojištění domácnosti Případné další pojištění Poplatky bance za kreditní karty a za vedení účtu Splátky půjček Kabelová televize Mobilní telefon – tarif - paušál Internet Potraviny a nápoje Toaletní potřeby a léky Oblečení a boty Doprava do práce a do školy Benzín Opravy a údržba auta	**Poplatky bance -** většina bank v ČR nabízí osobní účty bez poplatků – je dobré si účet zřídit u takové banky – součástí účtu bývají často i platební karty zdarma	

Noviny, časopisy Služby (čistírna, obědy v zaměstnání…) Opravy a údržba domácnosti (domu) Péče o děti (školka, hlídání) Výdaje na děti (kurzy, kroužky…) Zábava a kultura (vstupné na diskotéku, do kina, nákup DVD apod.) Pivo a alkohol Cigarety a tabák Dovolená a cestování Domácí zvíře – pes, kočka…(jídlo, městský poplatek apod.) Jídlo v restauraci Ostatní výdaje (dárky, rodinné události..) **Spoření** Stavební spoření Penzijní připojištění Spořící účty **Tip pro učitele** **POKRAČOVAT**	Proberte se žáky jednotlivé položky, zda jim rozumějí. Vyzvěte je, ať zkusí doplnit další, které ve výčtu chybějí	
Plátno se smotá - do obrazu vstoupí K a R		

K: Teď už víme, co jsou příjmy domácnost a co její výdaje, tak se můžeme pustit do sestavení rozpočtu. R: Pro sestavení rozpočtu domácnosti bychom měli dodržovat několik zásad. *R luskne prsty a v pravé polovině se spustí plátno. Na něm se postupně, jak R jednotlivé zásady znakuje tyto objevují v písemné podobě – R na každou zásadu, než ji začne znakovat, ukáže prstem – K se z obratu vytratí* 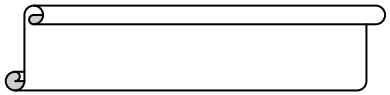 **Zásady při sestavování rozpočtu domácnosti** - pokud u některých výdajů nebo příjmů neznáte přesnou částku, je vhodné do rozpočtu zapsat alespoň odhad – to je důležité hlavně u výdajů, aby vás takový výdaj, až k němu dojde nepřekvapil - u výdajů platí zásada, že přehnaný odhad je lepší než odhad podhodnocený – u příjmů opačně - věnovat pozornost tomu, aby některé příjmy nebo výdaje nebyly započítány dvakrát - součástí rozpočtu by měla být i tvorba finanční rezervy na nečekané výdaje nebo na větší jednorázové výdaje, které neumíme přesně odhadnout - běžná spotřeba představuje největší část výdajů, ale její sledování je nejobtížnější - každý člen rodiny by proto měl pravidelně vyúčtovávat své výdaje - v ideálním případě denně *do obrazu vstoupí Klára a Eva – před plátno – pronesou svůj dialog a zase se z obrazu vytratí*	**Přehnaný odhad** - je lepší, když ve skutečnosti nějaké peníze budou nadbývat, než aby chyběly. **Nečekaný výdaj**=např. porucha topení v bytě, kterou je potřeba ihned opravit, havárie a následná oprava auta, nutnost koupit drahé léky na nečekanou nemoc apod. **Běžná spotřeba**=potraviny, kosmetika, prací prášky, oblečení, boty, útrata v kavárně nebo restauraci, apod.	

K: Už tě slyším Evo, jak se ptáš, jak to máš udělat. E: Přesně tak. Když nemám chodit s notýskem, kam si nákupy budu zapisovat, tak jak si mám pamatovat, co jsem koupila a za kolik peněz? K: Stačí, když si schováš paragony od všech nákupů, které během dne uděláš a večer to spočítáš. To je práce na 5 minut. E: To myslíš jako účtenky, jo? K: Ano paragon, neboli účtenku ti musejí dát v každém obchodě. A pokud se nejedná o věci denní spotřeby, měla by sis je schovávat i pro případ reklamace. E: A to mi chceš říct, že všichni bohatí lidé denně večer sedí, probírají účtenky a zapisují do notýsku, kolik utratili. K: To ne. Za ně to dělá účetní, kterého si platí. Ten sleduje jejich rodinné finance a když utrácejí víc než by měli, tak je na to upozorní. Anebo si stanoví limity pro jednotlivé druhy výdajů a ty nesmí překročit. To jsou například ty krabičky u nás doma, o kterých jsem mluvila. E: Já znám lidi, kteří mají hodně peněz a žádné účtenky nepočítají, nemají krabičky ani si neplatí účetního. Prostě utrácejí a užívají si života. K: Pak je otázkou, jak dlouho jim takový způsob života vydrží. I velké bohatství je možno rychle změnit na chudobu, pokud s ním člověk hospodaří špatně. R: Víte co, holky, vraťme se k rozpočtu. Jo? Teď už víme všechno, co k jeho sestavení potřebujeme.Takže se opět podíváme na vzorový rozpočet rodiny Komárkových a na něm si ještě jednou vysvětlíme, jak a proč rozpočet dělat a hlavně dodržovat.	.	
R luskne prsty a v pravé polovině se spustí plátno. Na něm je tabulka rozpočtu. 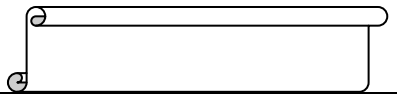		

Měsíční rozpočet domácnosti rodiny Komárkových			
Příjmy domácnosti	měsíčně	**Výdaje domácnosti**	měsíčně
Pravidelné		**Pevné**	
čistá mzda p. Komárka	15 200	nájemné za byt	8 000
příjem p. Komárka z podnikání	8 300	poplatek za TV přijímač	135
čistá mzda pí Komárkové	10 500	Elektřina	2 050
příjem pí. Komárkové z podnikání	2 500	Vodné a stočné	30
pronájem garáže sousedovi	1 000	Odpad	10
částečný invalidní důchod dcery Kláry	7 500	Pojištění auta	3 500
prospěchové stipendium dcery Alice	4 500	Pojištění domácnosti	100
		Splátka půjčky na auto	2 500
Nepravidelné	0	Internet paušál	350
		Penzijní připojištění p. Komárka	500
		Mobil Kláry - paušální tarif	300
		mobil Alice - paušální tarif	300
		Mezisoučet	17 775
		Kontrolované	
		potraviny a nápoje	6 000
		Toaletní potřeby a léky	3 000
		Oblečení a boty	2 000
		Benzín	1 200
		Zábava a kultura	6 000

		Kapesné Kláry a Alice	4 000
		Alkohol a pivo	1 500
		Ostatní výdaje (dárky, kadeřník atd.	4 000
		Mezisoučet	27 700
		Rezerva 8% z příjmů	3 900
Celkem příjmy	49 500	**Celkem výdaje**	49 375
Celková bilance:49 500-49 375 =	**125**	**přebytek**	

K předstoupí před plátno

K: Pro úplnost si ještě zopakujme, že domácnost Komárkových tvoří rodiče a dvě dcery. Klára, která má sluchovou vadu a studuje střední školu a Alice. Ta studuje a výborným prospěchem vysokou školu. Do práce chodí všichni pěšky, takže neutratí za dopravu.

K se z obrazu vytratí

Přeskočit komentář tabulky

Pokračovat komentářem k tabulce

v případě volby „PŘESKOČIT“ skok na str…..

R: Nejdříve se podíváme na levý sloupec, kde jsou příjmy. Jak je vidět, paní a pan Komárkovi jsou velmi pracovití lidé. Oba jsou zaměstnaní a kromě toho ve volném čase si přivydělávají jako podnikatelé. Pan Komárek má ve své garáži malou autoopravnu, paní Komárková pere, žehlí a dělá drobné opravy prádla. Dcera Klára pobírá částečný invalidní důchod a druhá dcera Alice prospěchové stipendium. Kromě toho pronajímají sousedovi svou s druhou garáž, kterou nepotřebují. Celkový průměrný měsíční

příjem jejich rodiny je 49 500,- Kč. Je to málo nebo hodně? Zmáčkněte tlačítko dopovídající vašemu názoru: Hodně Málo R: Na první pohled to je docela hodně peněz. Proto nemají Komárkovi nárok na žádné sociální příspěvky. K: Zdálo by se, že Komárkovi nemohou mít žádné finanční problémy. Když se však podíváme na výdaje, zjistíme, že ty také nejsou malé. Hodně platí za bydlení. Také spotřeba elektřiny je vysoká. To odpovídá tomu, že elektřinu využívají k vaření a ohřevu teplé vody. Jejich rodinný rozpočet ještě zatěžuje splátka půjčky na auto. R: Měsíční příjem rodiny Komárkových určitě není možno považovat za malý. Podle výsledků projektu ING Bank Svět spoření, které byly zveřejněny v lednu 2013, byl průměrný příjem české domácnosti v prosinci roku 2011 29 300,- korun. Komárkovi mají tedy celkový rodinný příjem téměř dvojnásobný. K: Přesto se ale nedá říct, že by jejich domácnost nemohla mít finanční problém. Když se podíváme na rodinné výdaje, zjistíme, že ty také nejsou malé. Hodně platí za bydlení. Také spotřeba elektřiny je vysoká. To odpovídá tomu, že mají elektřinu využívají k vaření a ohřevu teplé vody. Jejich rodinný rozpočet ještě zatěžuje splátka půjčky na auto. *dále pokračují obě větve souběžně* R: Rezervu si stanovili ve výši přibližně 8% ze všech příjmů. Na to	pokračovat v dalším dialogu K a R – zelená větev přeskočit na fialovou větev 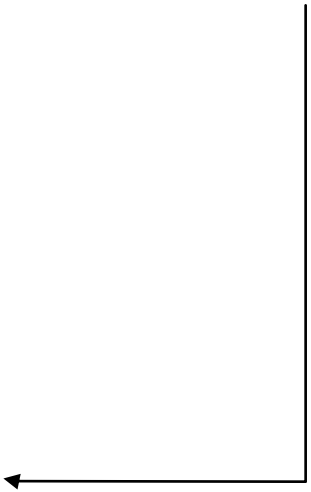	

jak stanovit výši rezervy, neexistuje jednoznačný návod. *v pravém horním rohu se objeví titulek „Finanční rezerva domácnosti“ s odkazem do 2. úrovně* K: Pokud si vzpomínáte, Arkad ve starém Babyloně doporučoval 10%. R: Finanční poradci na to ale mají různé názory. Proto se každý musí rozhodnout sám, podle svých konkrétních možností. R: Když to všechno shrneme, zjistíme, že Komárkovi utratí měsíčně téměř vše, co vydělají. Jejich rozpočet je takzvaně vyrovnaný. *Na plátně, které je stále rozvinuté v pozadí se pod posledním řádkem tabulky objeví titulek* a) Vyrovnaný rozpočet R. To je v podstatě hranice, která zajišťuje, že rodina se dlouhodobě nedostane do finančních potíží. Pokud by ovšem z rodinného rozpočtu vypadl nějaký příjem – například kvůli nemoci pana Komárka, nastaly by problémy. Na nějaký čas by pomohla rezerva, kterou si Komárkovi ukládají, ale později by bylo nutno seškrtat nějaké výdaje. Například začít hledat levnější bydlení. POKRAČOVAT	**Vytvoření rezervy** by mělo být součástí každého rodinného rozpočtu. Její výše je značně individuální – podle konkrétních možností každé rodiny. Existují doporučení typu „nejméně 3% z příjmu“, stejně jako „operativní rezerva ve výši 2-3 násobku měsíčního příjmu a investiční rezerva ve výši dvouletého platu“. Obvyklé doporučení pro rodiny s průměrnými příjmy ale je 8 -10% z příjmu.	
Plátno se smotá a znovu rozvine. Na něm je titulek: 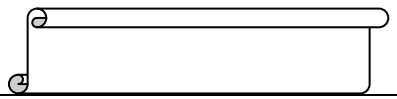		

b) Schodkový rozpočet *před plátno vstoupí K a R* K: Jak už jsme říkali, mohou v životě nastat takové situace, že i dobře sestavený rodinný rozpočet se dostane do mínusu. R: To znamená, že výdaje budou vyšší než příjmy. K: Jak k takové situaci může dojít? R: Například některý člen rodiny, který vydělává, přijde o práci. Jeho mzda pochopitelně v rozpočtu bude chybět. K: Nebo prorezaví pračka, nelze ji opravit a musí se koupit nová. Nebo nabouráme auto, které není havarijně pojištěno. R: Někdo z rodiny dlouhodobě těžce onemocní. Nemocenské dávky jsou pochopitelně nižší než plat. Navíc je potřeba platit pobyt v nemocnici, léky apod. K: To jsou situace, kdy ani pravidelně ukládaná rezerva nemusí stačit a musíme peníze sehnat jinde. R: Jsou v podstatě čtyři cesty, jak takové jednorázové výdaje financovat: *K se z obrazu vytratí, zůstane pouze R, který postupně ukazuje prstem na jednotlivé položky, které se začnou objevovat na plátně – R na každou z nich postupně ukáže prstem, a pak ji přečte ve znakovém jazyce* 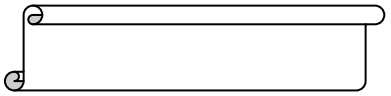		

b) Schodkový rozpočet Jak a z čeho uhradit jednorázové nečekané výdaje: - postupně na ně spořit;	pokud o nich víme dopředu – např. dovolená, nové kolo, nový počítač, apod.. - můžeme na ně s dostatečným předstihem spořit.	
- krýt je z rezervy	v případě, že výdaje vzniknou neočekávaně – např. výdaje na nemocnici a léky	
- hledat způsob, jak zvýšit příjmy (třeba i jednorázově).	např. některý z členů rodiny si najde krátkodobou brigádu nebo práci na vedlejší úvazek a tím vydělává další peníze, které dá do rodinného rozpočtu	
- krýt je půjčkou, nákupem na splátky nebo finančním leasingem	v takovém případě je ale třeba počítat s tím, že nám přibudou další výdaje na úroky - samozřejmě nám vzniknou pevné výdaje na splácení takové půjčky, které mohou omezovat jiné pravidelné výdaje domácnosti	
R: Půjčka se na první pohled zdá být nejjednodušším řešením. Získat úvěr je dnes velice jednoduché. *do obrazu vstoupí E* E: Počkej. Teď jsi řekl v jedné větě slova „úvěr“ a „půjčka“. Jaký je v tom rozdíl. R: Žádný. Když si od někoho půjčíš peníze, říká se tomu půjčka nebo úvěr.		

E se vytratí z obrazu R: Tedy půjčka se zdá být nejjednodušším řešením. Ale nese v sobě některá zásadní rizika, na která musíme myslet než si peníze půjčíme. *R luskne prsty a spustí se plátno, kde se postupně objevuje to, co R znakuje – R na každou položku, která se objeví na plátně, ukáže prstem* 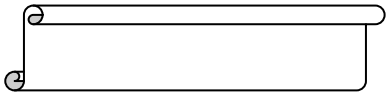 Rizika půjčky: - žádná půjčka není zadarmo - ten, kdo vám půjčí, si od vás za to vezme úroky. V praxi to znamená, že budete muset splatit víc, než si půjčíte. - půjčku i s úroky musíte vrátit v dohodnutém termínu, jinak hrozí, že vám věřitel zabaví část vašeho majetku formou exekuce. V praxi to znamená, že než si peníze půjčíte, musíte si spočítat, kdy, jak a z čeho je budete schopni vrátit. Správně řečeno – splatit půjčku i s úroky. *do obrazu vstoupí K a E* K: Musíte počítat i s tím, že mohou nastat nepředvídané události. Například nemoc dalšího člena rodiny nebo nečekaná havárie v domácnosti. E: Prasklé vodovodní potrubí. To se stalo nám a hned jsme měli škodu za několik tisíc. K: Takže než si půjčíme, musíme si spočítat, jaký má naše rodina	Výjimku tvoří situace, kdy si půjčíte od rodičů nebo jiných příbuzných. Ti vám obvykle půjčí bez úroků. Ale v případě, že nebudete schopni jim půjčku včas vrátit, mohou nastat rodinné hádky a problémy.	**Úrok** je peněžitá odměna za půjčení peněz. Věřitel (což může být osoba nebo firma – např. banka, úvěrové družstvo apod.), který může dočasně postrádat nějakou finanční částku, ji půjčí dlužníkovi, jenž s ní může disponovat; jinými slovy věřitel poskytne dlužníkovi úvěr. Do určité sjednané lhůty musí být zapůjčená částka – nazývaná jistina – navrácena spolu s navýšením, úrokem (viz http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Arok). Více se o úrocích dozvíte v kapitole ??? tohoto materiálu

majetek. Tímto majetkem si můžeme splacení půjčky v nejhorším případě zajistit. E: A co je to majetek? *R ukáže na plátno,kde se objeví následující text* 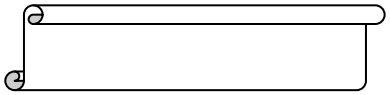 MAJETEK = to, co člověk nebo instituce má - tedy vlastní. Majetek dělíme na: AKTIVA: do nich patří majetek: 1) Hmotný - nemovitosti – dům, pozemek, zahrada, garáž …; - věci movité – auto, kolo, počítač, vybavení domácnosti, šperky, umělecká díla …; 2) Finanční - peníze, cenné papíry, stavební spoření, další druhy spoření…; 3) nehmotný majetek - autorská práva, vynálezy …;	**Hmotný majetek**= (zjednodušeně řečeno) věci, které lze nahmatat **Cenné papíry** – např. podílové listy v podílových fondech, akcie, dluhopisy…. (více o těchto věcech v kapitole ….) **Autorská práva**=poplatky za užití uměleckého díla – např. - hudební skladatel má právo na odměnu vždy, když jeho skladbu někdo někde hraje - programátor, který vymyslí nějaký počítačový program má právo na odměnu od každého uživatele jeho	skok do kapitoly ….. Např. každá rozhlasová nebo televizní stanice platí autorům i interpretům za to, že vysílá jejich skladby – neplatí přímo jim, ale prostřednictvím organizace, které autory zastupuje – OSA, DILIA apod.-

4) pohledávky – právo vyžadovat po dlužníkovi plnění (nejčastěji peněžité). R: Body 1) – 4) nazýváme AKTIVA Pro vyhodnocení, jaký je náš skutečný majetek musíme od nich odečíst takzvaná PASIVA., nebo-li závazky domácnosti. 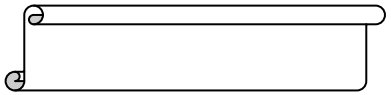 PASIVA: **Závazky domácnosti**: - krátkodobé půjčky od přátel, příbuzných i finančních institucí (do 1 roku); - střednědobé dluhy – úvěry, finanční leasing, dluhopisy (splatnost 1-5 let); - dlouhodobé závazky – hypotéky (splatnost více než 5 let). **MAJETEK = AKTIVA – PASIVA** **POKRAČOVAT**	programu **Pohledávky** – příklady: - odpracujete brigádu, ale zaměstnavatel vám nevyplatí mzdu hned, ale třeba až za 3 měsíce – vaše mzda je ty 3 měsíce pohledávka - půjčíte kamarádovi 2000,- Kč na koupi kola – dokud vám tyto peníze nevrátí, je to pro vás pohledávka	stejně tak je nutno platit za užití hudby na diskotékách apod.
E: Tak jo. Spočítám si náš majetek, zjistím, že toho moc nemáme… Ale jak to souvisí s tím exekutorem, který k nám přišel? K: Souvisí. Kdybyste měli nějaký majetek, z něhož nějakou část nutně nepotřebujete, mohli byste ho část prodat a získanými penězi uhradit půjčky. Ukážeme si to na příkladu: **ÚKOL Č.2**	Příklad – viz příloha 2	dodá SU

PŘESKOČIT ÚKOL Č.2 KLÍČ K ÚKOLU Č.2 K: Jak je vidět, Komárkovi by měli s půjčkou počkat, až splatí stávající úvěr na auto. Nebo si najít jiné levnější bydlení. V opačném případě jim hrozí dluhová past. E: Dluhová past. O tom teď naši mluví pořád. Co to vlastně je? R: Dluhová past představuje situaci, kdy člověk nezvládá splácet své závazky a řeší staré dluhy prostřednictvím nových půjček. Reálné splácení se tak jen odkládá a zpravidla i prodražuje, protože u každé nesplacené půjčky narůstají úroky. Podívejme se na modelovou situaci, jak je možné se do dluhové pasti dostat.		
Modelová situace č.3 – Dluhová past hraná scénka ve znakovém jazyce, souběžné titulky a ve zvuku pokrývací dabing Spustit modelovou situaci Přeskočit modelovou situaci O – otec M – matka – komunikuje znakovým jazykem i mluveným slovem D – dcera U – úřednice úvěrové společnosti *Rodina sedí doma za stolem a řeší níže popsanou situaci* M: *(drží v ruce dopis)* Zase nám přišla výzva z banky, ať doplatíme		

půjčku, kterou jsme si vzali na auto. Dlužíme už šest splátek, prý nám rostou úroky a pokud nezaplatíme do konce měsíce, požádají soud o exekuci. D: Co to znamená? O: Že přijde exekutor a zabaví nám majetek. Třeba televizi, pračku, počítač a co já vím, co ještě. M: To auto. D: No počkej. Když jsme si půjčili na auto, tak nám může zabavit jenom to auto. Proč by bral ledničku? O: Auto nám doufám vzít nemůže. To jsme už skoro splatili. Dlužíme jenom 60 000. Takže, kdyby nám vzal auto, tak na tom proděláme. D: A proč tedy těch 60 000 nesplatíme? M: Protože teď právě nemáme z čeho. Víš, že tátu propustili z práce. A z toho, co vydělá jako brigádník, na splátky nemáme. O: Když hrozí exekucí, tak si budeme muset půjčit jinde. A z té nové půjčky těch 60 000 splatíme. M: To je dobrý nápad. Různé instituce nabízejí půjčky s odkladem splatnosti. Takže budeme mít čas to řešit. *titulek*: „O půl roku později“ M: *(drží v ruce dopis)* Tak nám píšou z toho úvěrového družstva, že máme urychleně začít splácet půjčku 75 000 korun, které jsme si před půlrokem u nich půjčili. O: Počkej… vždyť tam byl odklad splácení. M: Byl. Ale jenom tři měsíce. A teď už to je 6 měsíců. D: A proč už zase nesplácíme? M: Protože nemáme z čeho. Vždyť táta je pořád nezaměstnaný a já z toho platu prodavačky tak tak, že uživím rodinu. O: A jakto, že máme splácet 75 tisíc, když jsme si půjčili 60? M:*(dívá se do dopisu)* Protože tu jsou nějaké úroky… a hlavně		

pokuta za nesplácení. O: Jaká pokuta? M: Smluvní pokuta, ke které jsme se zavázali ve smlouvě o půjčce. 9500 korun. K tomu úrok za půl roku 5 a půl tisíce. To je dohromady 15 000 navíc. O: To jsou mrchy. Devět a půl tisíce pokuta. Za tři měsíce zpoždění. M: Prý jsme to tak podepsali. O: Podepsali… Vždyť já jsem tu smlouvu ani nečetl. Mělo to 25 stran. Kdo se v tom má vyznat? O pokutě nikdo nemluvil. M: Ale asi to v té smlouvě napsáno bude. Navíc zase hrozí exekucí. D: Jak mohou hrozit exekucí za tři měsíce zpoždění. M: Prý je v té smlouvě napsáno, že při prodlení více jak tři měsíce, má věřitel právo vymáhat splácení půjčky exekucí. O: To je blbost. Na to nemohou mít právo. Dáme to k soudu. D: *(bere do ruky dopis od M a čte ho)* Nedáš to k soudu. Tady je jasně napsáno, že případné spory rozhoduje rozhodce, kterého jmenuje věřitel. M: Co to je rozhodce? D: To má být nezávislý odborník, který by měl rozhodnout případný spor podle práva. Jenže to úvěrové družstvo si najmenuje takového rozhodce, který určitě rozhodne v jejich prospěch. O: Jak to tak všechno víš? D: Učili jsme se to ve škole. M: Proč jsi s námi nebyla, když jsme tu smlouvu podepisovali? D: Protože jste mě s sebou nevzali. A také jsme se to ve škole učili teprve minulý týden. M: Co budeme dělat? O: Budeme si muset zase půjčit někde jinde. Tam kde nám dají delší odklad splácení. A snad to zatím nějak vyřešíme.		

Kancelář úvěrové společnosti (Ú komunikuje s M orálně) Ú: Tak jsme se dohodli na půjčce ve výši 80 000 korun. M: Ano. *(otočí se k O a znakovým jazykem i mluveným projevem říká*) To je tak lepší ne? Aspoň budeme mít rezervu. Ú: Vy máte už nějaké další půjčky? M: Jenom jednu. Ale ta není velká? Ú: Dobře. Tak tady podepište smlouvu. M: Prosím vás, není tam zase nějaká velká pokuta za opožděné splácení. Ú: Není. My to řešíme jiným způsobem. Pokud byste se dostali do problémů se splácením, přijďte za mnou a pokusíme se to nějak vyřešit. Ale pro jistotu mi tady prosím podepiště tento papír. M: *(dívá se na ten papír)* Směnka? Co to znamená. Ú: To znamená, že pokud nám do stanoveného data půjčku i s úroky nesplatíte, máme právo si ty peníze vybrat z vašeho bankovního účtu nebo uplatnit exekuci na váš majetek. M: Ale tady není napsaná žádná částka. Ú: Protože my nevíme, kolik nám budete dlužit. Jak vidíte, jednáme seriozně. Do té směnky v případě, že ji použijeme, napíšeme skutečnou částku vašeho dluhu. Nic víc. M: A jak vám máme věřit? Ú: Podívejte, tady je jasně napsáno, že v případě řádného splácení, nemůžeme směnku použít. Takže se nemáte čeho bát. M: Tak to podepíšeme. *titulek*: „O rok později“ *D přichází domů, tam sedí za stolem M a pláče, vedle ní zachmuřený O - rozhovor ve znakovém jazyce* D: Co se děje? M: Byl tu exekutor. Zabavil nám skoro všechno.		

D: Jakto? M: Nespláceli jsme tu poslední půjčku. D: No počkej. Vždyť jste před rokem říkali, že když nebudeme moci splácet, můžeme se domluvit. M: Nikdo se s námi nedomlouval. Exekutor zamával před námi směnkou, a pak tady všechno kolem zabavil. A sebral i těch pár korun, co jsem měla našetřeno. A bude mi z platu stahovat měsíčně 2000 korun. Proboha, jak budeme žít? D: Ale jak je to možné? Vždyť jste si půjčili jenom blbých 80 000? O: K tomu připočítal úroky a náklady na exekuci a hned to bylo 130 000. D: No a co budeme dělat? O: Budeme se muset přestěhovat do menšího bytu, kde bude menší nájem a asi budeš muset na rok nechat školu a jít někam pracovat. Pokud se ti podaří najít místo. D: Tak to je konec **Tip pro učitele**	Prodiskutujte se žáky předcházející modelovou situaci. Ujistěte se, že všemu porozuměli. Že pochopili, proč se částka ke splácení neustále zvyšovala, zda znají pojmy exekuce, exekutor, směnka, úrok.V případě nejasností, vysvětlete. Prodiskutujte, kde udělali rodiče chyby (když si vzali půjčku na auto, nepočítali s možností ztráty zaměstnání, nepročetli si pozorně úvěrové smlouvy a podepsali souhlas s pokutou za nesplácení a rozhodčí doložku, kterou se vzdali možnosti řešit problém u soudu, podepsali směnku, ve které nebyla uvedena přesná částka)	Pro modelovou situaci byl úmyslně zvolen relativně velmi mírný příklad. Rodina zjevně hospodařila zodpovědně, zbytečně neutrácela a zřejmě i splácení nového auta si naplánovala tak, aby vše proběhlo bez problémů. Nepočítali ale s možností, že jeden z rodičů přijde o práci. Stejně tak mohl jeden z nich onemocnět apod. Při finančním plánování je nutno brát v úvahu i takové nečekané události a předem si odpovědět na otázku, jak je budeme řešit, pokud by nastaly
K, R a E ve virtuálním prostředí (bude upřesněno)		

K: Jak je vidět, do dluhové pasti může spadnout nejen ten, kdo si neustále bez rozmýšlení půjčuje a bezhlavě utrácí, ale i taková rodina, která utrácí zodpovědně a původně si půjčila pouze tolik, kolik byla schopna splácet . E: U nás se nic neplánuje. Máti když se jí v obchodě něco líbí a řeknou jí, že si to může odnést hned a zaplatit až třeba za dva měsíce, tak to bere. A nepřemýšlí o tom, že doma má už pět dalších věcí koupených na splátky. K: Však proto teď máte problémy s exekucí. Jak se tedy dluhové pasti vyhnout? R: Existuje několik základních rad. Tady jsou: *R luskne prsty a spustí se plátno, na kterém jsou uvedeny následující zásady:* 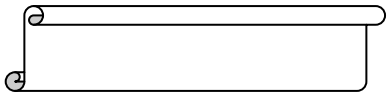 **Jak se nedostat do dluhové pasti** - Pokud se už rozhodneme pro půjčku vybíráme důvěryhodnou instituci a vhodný produkt. - Najdeme si čas prostudovat více nabídek, včetně smluvních podmínek - Prověříme, zda s produktem nesouvisí povinnost čerpání dalších produktů - Prověříme podmínky předčasného splacení - Prověříme sankce, které hrozí při přerušení splácení - Zjistíme, kdo rozhoduje případný rozpor mezi mnou a financující institucí - Pozorně si přečteme smlouvu o půjčce/úvěru, zda tam nejsou nějaké další sankce, povinnosti nebo omezení – pokud jí nerozumíme, poradíme se s někým, kdo tomu rozumí. - Nikdy nepodepisujeme směnky. Pokud podepíšete směnku		

nemáte v případě problémů se splácením žádnou možnost vyjednávat, ale rovnou vám může být zablokován účet a zabaven majetek ve výši částky uvedené ve směnce. - **Prověřím si ještě jednou vlastní schopnost splácet** **Pozor! V případě problémů je nutno komunikovat s věřitelem (to je ten, kdo vám půjčil) a hledat společná řešení (např. splátkový kalendář apod.)** **Pozor! Neřešení finančních problémů hrozí exekucí.** **POKRAČOVAT** R: A pokud přece jenom dojde u vás k exekuci, je potřeba vědět, co exekutor může a nesmí zabavit. Základní pokyny jsou v příloze č. 3. V ní se setkáte s pojmy životní minimum a existenční minimum. Tyto pojmy se vyskytují v oblasti rodinných a osobních financí dost často, tak si je ještě vysvětlíme. *R luskne prsty plátno se smotá a znovu rozvine, je čisté nepopsané a na něm se postupně objevují jednotlivé položky ,pouze v písemné formě)* 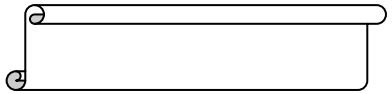 **Životní minimum** = nejnižší hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních životních potřeb. Teoreticky pokrývá náklady na potraviny v rozsahu lékařsky doporučených výživových dávek, náklady na ošacení, obuv, vzdělání, ochranu zdraví, dopravu a další výrobky krátkodobé spotřeby. Je vyhlašováno	*skok do přílohy č.3* V r. 2012 bylo životní minimum stanoveno na částku 3410.- Kč měsíčně.	

Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. **Existenční minimum** pokrývá jen nejnutnější výdaje na potraviny dle výživových dávek a minimální výdaje na odívání, ochranu zdraví a osobní hygienu.	V r. 2012 existenční minimum činilo 2200.- Kč měsíčně.	